

Täysistunto

Tiistai 23.10.2018 klo 14.06—18.17

7. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi eläketukilain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 204/2018 vp

Lähetekeskustelu

Toinen varapuhemies Tuula Haatainen: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 7. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään sosiaali- ja terveystieteiden valio- kuntaan.

Lähetekeskusteluun varataan enintään 45 minuuttia. Mikäli puhujalistaa ei ehditä annettussa ajassa käydä loppuun, asiakohdan käsittely keskeytetään ja sitä jatketaan tämän päivän istunnossa muiden asiakohtien tultua käsitellyiksi. Jos keskustelu asiasta puolestaan päättyy ennen sille varatun määrärajan päättymistä, siirrytään päiväjärjestyksen seuraavaan, 8. asiakohtaan.

Keskustelu

17.01 Sosiaali- ja terveystieteiden ministeri Pirkko Mattila (esittelypuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Nyt keskustelussa on siis hallituksen esitys eläketukilain muuttamisesta, joka esittää jatkoa eläketuella eli niin sanotulle Lex Lindströmille. Vaikka talous- ja työllisyystilanne on parantunut, on ikääntyneiden pitkäaikaistyöttömien joukossa henkilöitä, jotka eivät todennäköisesti työllisty enää ennen eläkeikää. Näiden henkilöiden toimeentulon turvaaminen eläketuella olisi inhimillisesti katsoen kohtuullista. Samalla voidaan ajatella, että työvoimahallinnon resurssit kohdentuisi uudelleen.

Eläketuki on tarkoitettu 60 vuotta täyttäneille, viisi vuotta lähes yhtäjaksoisesti työttömänä olleille henkilöille. Ehdotetulla lailla eläketuen piiriin tulisivat sellaiset työttömät, jotka ovat täyttäneet 60 vuotta ennen syyskuun 1. päivää 2018. Eläketuen saamisen edellytykset vastaisivat periaatteiltaan nykyisiä edellytyksiä. Myöntämisen edellytyksenä olisi, että hakijalle on kuuden vuoden tarkastelujaksolla maksettu vähintään 1 250 päivää työmarkkinatukea tai enimmäisaika työttömyyspäivärahaa ja työmarkkinatukea 750 päivältä. Edellytyksenä olisi myös, että hakija on oikeutettu työmarkkinatukeen 1. päivänä syyskuuta 2018. Työmarkkinatuen saamiseen rinnastettaisiin myös eräitä muita tilanteita, kuten sairauspäivärahan saaminen.

Eläketuki olisi takuueläkkeen suuruinen, ja sitä maksettaisiin vanhuuseläkeikään saakka. Eläketuen saaja saa tuloverolaissa tarkoitetun eläketulovähennyksen, ja nyt hän olisi siis eläkkeensaajan asumistuen, kansaneläkelain mukaisen lapsikorotuksen ja eläkettä saavan hoitotuen piirissä. Uutta eläketukea maksettaisiin arviolta noin 2 800 henkilölle. Eläketukilain muutoksen olisi tarkoitus tulla voimaan lokakuun alusta 2019, ja näin lain toimeenpanolle on myös riittävästi aikaa. Uutta eläketukea maksettaisiin 1.10.2019 alkaen.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 105/2018 vp

17.03 Kari Kulmala sin: Arvoisa rouva puhemies! Tässä hallituksen esityksessä ehdotetaan eläketukilakia muutettavaksi siten, että eläketuen saajien piiriä laajennettaisiin. Eläketukea jatketaan, eli 60 vuotta täyttäneet pitkäaikaistyöttömät, jotka ovat olleet yhtäjaksoisesti viisi vuotta työttöminä, pääsevät eläketuen piiriin. Tällöin myös työttömän velvollisuudet heiltä lakkaavat. Tämä on odotettu ja oikea ratkaisu monelle, ja onkin arvioitu, että tukea voi hakea noin 2 800 henkilöä. Eläketuki on saman verran kuin takuueläke eli 775 euroa 27 senttiä kuukaudessa vuoden 2018 tasossa, ja sitä maksettaisiin pitkäaikaistyöttömän vanhuuseläkkeelle siirtymiseen saakka.

Parantuneesta työllisyystilanteesta huolimatta pitkäaikaistyöttömien joukossa on edelleen henkilöitä, jotka ovat esimerkiksi menetetyn ammattitaitonsa, vähäisen koulutuksen, elämänhistoriansa, terveydentilansa tai näihin rinnastettavien muiden syiden vuoksi vaikeasti työllistyviä. Heidän asemansa työmarkkinoilla on hyvin heikko, eikä realistisia mahdollisuuksia työllistymiseen ole näköpiirissä. Eläketuki on pitkään työttömänä olleille inhimillinen tapa päästä pois työnhakijan velvoitteista.

Tämänkin ehdotuksen alullepanijaksi tarvitsimme sinisen ministerin. Kiitos ministerille noin 2 800 pitkäaikaistyöttömän puolesta.

17.05 Simon Elo sin: Arvoisa puhemies! Merkittävää on myös se — mikä liittyy seuraavaan lakiesitykseen suoraan mutta toki tähän samaan aihepiiriin — että Lex Lindströmin eläketuki korottuu samalla takuueläkkeen tasolle, ja nyt sitten voidaan helposti sanoa kansalaisille, että se on myös tässä suhteessa yhdenvertainen.

Tässä lain tarkoituksena on tietysti toteuttaa kertaluonteisesti nyt toisen kerran järjestely, jossa pitkäaikaistyöttöminä olleiden ja hyvin vaikeassa työmarkkinatilanteessa olevien ihmisten — kuten edustaja Kulmala tässä toi esille — toimeentulo turvataan eläketuella, ennen kuin vanhuuseläke alkaa. Tutkitusti vain 1 prosentti näistä pitkäaikaistyöttömistä pääsi normaalin työelämän piiriin, eli voi sanoa, että se on huono prosentti, jos odottaa, että he normaalien työmarkkinoiden piiriin pääsisivät. Ei tarvitse enää kirjautua työnhakijoiksi ja anoa työmarkkinatukea, eli tämä on inhimillisesti katsoen hyvin järkevä ratkaisu, ja näkisin, että myös valtionaloudellisesti. Epäilen ja jopa toivon, että tällaisia kertaluonteisia ratkaisuja tehdään lähitulevaisuudessa lisääkin, koska tietysti on myös ihmisiä, jotka saattavat olla hyvinkin lähellä tätä rajaa, mikä tässä on asetettu — tämä 60 vuotta ja yli — jotka eivät sitä täytä mutta voisivat muuten, monellakin tavalla, tämän saman ihmisryhmän käsitteen täyttää. Eli siinä mielessä toivon, että jatkossakin harkitaan vakavasti tätä käytettäväksi, koska tämän laajan ihmisryhmän — 250 000 pitkäaikaistyöttömän ja siinä erityisesti yli 60 vuotta täyttäneiden pitkäaikaistyöttömien — asema tuskin oleellisesti paranee, valitettavasti.

Tästä täytyy tietysti antaa hallitukselle kiitos, että jo toisen kerran tähän on oltu valmiita. Siihen vaadittiin totta kai neuvotteluita, mutta kaikille hallitusryhmille siitä kiitos, että tämä toteutui. Erityisesti kiitos tietysti sosiaalidemokraateissa edustaja Taipaleelle, joka tämän ajatuksen aikanaan otti esille — vielä kun hänen puolueensa vain olisi sen toteuttanut.

17.07 Arto Satonen kok: Arvoisa puhemies! Myös minä pidän tätä esitystä hyvänä. Tässä on hyvä nyt katsoa tätä hallituksen kokonaisnäkemystä työllisyyspolitiikassa. Sehän on lähtenyt siitä, että me olemme pyrkineet siihen ja olemme saaneet aikaan sen, että työn tekeminen ja työn teettäminen on Suomessa kannattavampaa kuin se oli aikaisemmin. Eli työllistämiskynnystä on saatu alennettua, ja tämä keskustelu on parasta aikaa nyt jälleen

Pöytäkirjan asiakohta PTK 105/2018 vp

yhden asian osalta käynnissä. Tämä on ollut keskeinen syy siihen, että meillä on nyt 115 000 työpaikkaa enemmän kuin meillä oli tämän hallituksen aloittaessa.

Sen lisäksi hallitus on pyrkinyt johdonmukaisesti aktivoimaan niitä työttömiä, joilla uskotaan olevan mahdollisuus päästä työelämään. Ja tietysti on tärkeää myös sitten huolehtia heidän palveluidensa toimivuudesta, niin että me voimme täydennyskoulutuksen kautta, erilaisten työllisyyskoulutusten kautta, työkokeilujen, tukityöllistämisen kautta ja muilla erilaisilla toimilla saada niin paljon kuin mahdollista ihmisiä työelämään. Mutta sitten on aivan oikein, että se väki, johon tässä edellä edustaja Elo viittasi ja jonka työllistymistodennäköisyys on hyvin lähellä nollaa [Välihuuto] — tässä sanottiin prosentti — päästetään eläkejärjestelyjen piiriin eikä heitä enää pidetä siellä kortistossa joukon jatkona, eikä ole viisasta kohdentaa heihin niitä palveluita, jotka saattavat sitten joillekin muille henkilöille annettuina johtaa siihen, että he pääsevät esimerkiksi koulutuksen kautta takaisin työmarkkinoille. Eli tämä ratkaisu, mikä nyt tehdään, on olennainen osa tätä kokonaisuutta ja siinä mielessä ehdottomasti tuettava asia.

17.09 Hannu Hoskonen kesk: Arvoisa rouva puhemies! Kannatan tätä lakiesitystä todella lämpimästi. On aivan hieno asia ja arvokkaampaa päästää eläkkeelle ja eläkejärjestelmien piiriin sellaiset henkilöt, joilla työllistymistodennäköisyys ja työelämään takaisin pääsy on lähes mahdotonta korkeasta iästä ja mahdollisesti esimerkiksi terveyteen liittyvistä ongelmista johtuen, koska todellakin ne ihmiset oman elämäntyönsä ovat jo tehneet tälle yhteiskunnalle, ja sitten toisekseen niihin henkilöihin, jotka voivat aidosti työllistyä — nuoremmat ja terveemmät ja paremmissa voimissa olevat — kannattaa kohdistaa ne toimenpiteet, siihen porukkaan, mikä sitten mahdollisesti työllistyisi siinä tilanteessa kun työpaikkoja syntyy.

Hallituksen ohjelmassa on ollut yksi johtava ajatus, ja se on ollut ensinnäkin se, että veronkevennyksillä todellakin pystytään luomaan tilanne, jossa työn tekemisestä tulee kannattavampaa. Onhan tässäkin talossa kymmeniä kertoja kokeiltu, mikä on verojen korotuksen vaikutus työllisyyteen. Se on pahinta myrkkyä työllisyydelle ja työllistämiselle, jos veroja korotetaan. Se on aivan varmaa. Siitä on niin monta esimerkkiä, että ei tarvitse ruveta luettelemaan niitä. Toinen on sitten tämä, että työllistämisen kynnystä madalletaan ja mahdollistetaan ihmiselle pääsy töihin helpommin. Ja sitten kannustavuus, että työssäoleminen on aina kannattavampaa kuin jonkun korvauksen nostaminen. Kun nämä asiat saadaan vieläkin parempaan kuntoon... Hallitus on lähes neljä vuotta tehnyt töitä, ja tulokset alkavat näkyä: Yli 100 000 ihmistä on saanut työpaikan, ja se on vaikuttanut valtavaan määrään perheitä, kun isä tai äiti on sen työpaikan saanut, parhaimmissa tapauksissa jopa molemmat. Heidän elämälleenhän sillä on aivan valtava merkitys.

Sen takia toivoisin, että Suomen eduskunnassa löytyisi pikkuhiljaa todellakin yhteisymmärrys siitä, että me aidosti teemme töitä tässä talossa sen eteen, että mahdollisimman moni suomalainen saa sen työpaikan. On selvä asia, että eri aatteellisia ja poliittisia jännitteitä on puolueiden välillä, mutta tässä asiassa mielestäni ei saisi olla mitään jännitettävää. Tärkeintä on saada joka ainut ihminen, jonka ikinä on mahdollista päästä, työelämän piiriin ja sitä kautta normaaliin elämään, koska pitkässä juoksussa ihmisen kannalta eläketurvan kerääminen itselleen eläkevuosia varten on se ainut oikea ja kestävä ja kannattava keino, jolla ihmisen elämää tuetaan.

Sitten yksi tässä keskustelussa kannattaa myös mainita, ja se on se, että kun ihminen pääsee töihin, hän pääsee mukaan siihen sosiaaliseen turvaverkkoon, mistä me työssä ole-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 105/2018 vp

vat olemme elämämme aikana nauttineet. Jokainen meistä itse tietää sen, että kun on työ-kavereita ja hyviä ystäviä, sitä kautta se on elämän kannalta äärimmäisen tärkeä asia. Ollaan niin reiluja, että tehdään töitä koko talossa sen eteen, että suomme sen mahdollisuuden mahdollisimman suurelle osalle suomalaisia.

17.12 Simon Elo sin: Arvoisa puhemies! Kun puhutaan nyt täällä toisesta Lex Lindströmistä, merkittävästä kysymyksestä yli 60-vuotiaille pitkäaikaistyöttömille, niin syystä tai toisesta poliittinen vasen laita on salista kadonnut. Arvioikoon joku muu, mistä se johtuu, että näin on. Kuitenkin juhlapuheissaan hekin vaativat erilaisia toimia, mutta kun niitä toimia esitellään, kun niitä olisi täällä mahdollisuus lähetekeskustelussa arvioida ja antaa palautetta ministerille ja jopa kiitostakin tälle nimensä antaneelle Jari Lindströmille, työministerille, niin heitä ei kuitenkaan täällä näy.

Mutta tämä eläketuen mallin jatkohan on myös osa sellaista keinovalikoimaa, jota sinitset haluavat käyttää ylipäättään työllisyysasteen nostamiseen sinne 75 prosenttiin. Jos tämän hallituksen aikana päästään tavoiteltuun 72:een, niin on aivan selvää, että seuraavan hallituksen pitää pyrkiä vielä kovempaan tulokseen. Työnimenä tälle keinovalikoimalle, mistä tämä Lex Lindström 2 on osa, on työkykyohjelma, eli yli hallituskausien täytyy olla meillä suuntaviivat siitä, miten saadaan ratkaisuja kaikkein vaikeimmin työllistyvien auttamiseksi takaisin työelämään. Tästähän selvityksen sai työministeriö nyt valmiiksi, ja varmasti sen tuloksiakin päästään arvioimaan.

Ensimmäisen lain suomaa eläketukimahdollisuutta on käyttänyt noin parituhatta ihmistä, ja tässä toisessa arvioidaan, että tukea voi hakea noin 2 800. Ensimmäisen tuen mahdollisia saajia oli kuitenkin noin 5 300, ja tietysti herää kysymys, mitkä syyt ovat vaikuttaneet siihen, että kaikki, joiden olisi ollut mahdollista tätä eläketukea hakea, eivät sitä kuitenkaan ole hakeneet. Varmasti perusteltuja syitä löytyy eri elämäntilanteista, mutta tätä jäin pohtimaan.

17.14 Sinuhe Wallinheimo kok: Arvoisa puhemies! Minäkin kannatan tätä lakiesitystä ihan inhimillisyyden vuoksi. On paljon ihmisiä, joille tämä eläke olisi aidosti elämänlaatua parantava ratkaisu, ja on usein myös niitä, joiden eläke tulee olemaan nykyistä tulotasoa korkeampi. Näissä tapauksissa on kyllä mielestäni ihan paikallaan, että tämäntyyppinen menettely otetaan taas käyttöön.

17.14 Aila Paloniemi kesk: Arvoisa rouva puhemies! Minäkin kannatan tätä lakia. Pidän hyvänä, että tällainen on jälleen tehty, ja haluaisin sanoa samassa yhteydessä, että meillä on erittäin paljon TE-toimiston listoilla ihmisiä, jotka tarvitsisivat erityisesti sosiaali- ja terveydenhuollon palveluita. He tarvitsisivat myös työkyvyn selvittämisiä, ja tosi moni on ikään kuin väärässä paikassa. Tämän kuulee tuolla, kun keskustelee työllistäjien kanssa ja TE-toimiston ihmisten kanssa.

Se on tavallaan surullista, ja eikä ollenkaan tavallaan, vaan se on minun mielestäni surullista niitten ihmisten kannalta, jotka ovat väärässä paikassa, ja se on surullista myös TE-toimistojen kannalta sen takia, että siinä resurssit menevät vähän niin kuin väärään kohteeseen. Pitäisi kerta kaikkiaan nyt nähdä tämä tilanne ja ohjata nämä ihmiset oikeisiin paikkoihin, ja tämä ratkaisu, mistä puhutaan, on tietenkin osalle ihan selkeästi se paras.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 105/2018 vp

Toinen varapuhemies Tuula Haatainen: Vastauspuheenvuoro, ministeri Mattila, 2 minuuttia.

17.15 Sosiaali- ja terveysministeri Pirkko Mattila: Arvoisa rouva puhemies! Kiitoksia kiitoksista. Muutama kysymyksen, joita esitettiin, vastaan.

Ensinnäkin, edustaja Paloniemi, tätä esiin nostamaanne asiaahan on jo hallitusohjelman puitteissa tarkasteltu monin tavoin, osittain jo Osatyökykyisille tie työelämään -hankkeessa, OTE-kärkihankkeessa, ja myös osallistavan sosiaaliturvan kokeilussa, mutta ennen kaikkea ihan viimeisimmässä riihikirjauksessa tästä työkykyohjelmasta ja siitä, että meillä on OTE-kärkihankkeen puitteissa selvityshenkilöt Raija Kerätär ja Tuija Oivo selvittämässä juuri sitä, voiko sanoa, työttömyyden kovinta ydintä ja niitä palveluita, joita sinne nimenomaan voitaisiin kohdentaa. On kysymys resurssien allokoinnista viime kädessä.

Mutta edustaja Elo, te kysyitte sitä, miksi varsinaisesti on sitten myös niin, ettei ole Lex Lindström ykköstä haettu. Ihan tarkkaa syytä ei tietenkään ole, koska tilastot kertyvät hiljalleen, mutta näitä syitä on mitä ilmeisimmin taustalla: henkilö on ollut jo lähellä vanhuuseläkeikää ja hakee suoraan vanhuuseläkettä; voi olla, että henkilö on arvioinut taloudellisen tilanteensa niin, että se sama raha jotenkin pyörii siinä taloudessa muutenkin, eikä sitten ole tullut hakeneeksi tukea; henkilö on tullut Lex Lindströmin piiriin mutta on saanut jonkun muun eläkkeen, kun tämä on tullut ajankohtaiseksi; tai sitten tietysti voi olla se ehkä harvinaisin tai harvinaisempi tilanne, että henkilö on aloittanut palkkatyön. Myöskin se on toki mahdollista. On ehkä myös mahdollista, että kyse on ollut jopa tiedonkulun puutteesta joissakin tapauksissa, mutta niin kuin sanottu, nämä tiedot tarkentuvat, kun tilastoja ja tietoja tästä kerätään.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.